

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

Ετερότητα και πλουραλισμός

Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί ειρηνικά;

3.1 Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί;

Πώς μπορεί η εκπαίδευση να βοηθήσει στην ανάπτυξη της ανεκτικότητας και της κατανόησης;

3.2 Γιατί οι άνθρωποι διαφωνούν;

Πού οφείλονται οι διαφορές;

3.3 Με ποιους τρόπους είναι διαφορετικοί οι άνθρωποι;

Πόσο διαφορετικές είναι οι ανάγκες τους;

3.4 Γιατί είναι σημαντικά τα ανθρώπινα δικαιώματα;

Γιατί χρειαζόμαστε τη νομοθεσία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την προστασία των αδύναμων ατόμων;

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Ετερότητα και πλουραλισμός

Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί ειρηνικά;

Αυτή η ενότητα εστιάζει σε τρεις βασικές έννοιες: διαφορετικότητα, πλουραλισμός και δημοκρατία. Εξετάζει τις σχέσεις ανάμεσά τους με στόχο να βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν τις στάσεις και δεξιότητες που απαιτούνται ώστε να συμμετέχουν σε μια πλουραλιστική, δημοκρατική κοινωνία.

Ο πλουραλισμός/η πολυφωνία αναφέρεται σε ένα βασικό στοιχείο των σύγχρονων κοινωνιών, όπου υπάρχει ένα εύρος (αλλά δεν τις περιλαμβάνει όλες) θρησκευτικών και πολιτικών πεποιθήσεων – η διαφορετικότητα – γίνεται αποδεκτή, σε ιδανικές κοινωνίες, από διαφορετικά πολιτικά κόμματα που μπορεί να είναι αντίθετα μεταξύ τους. Για παράδειγμα, άτομα που ανήκουν σε ριζοσπαστικά σοσιαλιστικά πολιτικά κόμματα προσπαθούν για μια κοινωνία τελείως ξένη προς τους πολίτες που ανήκουν στην δεξιά, καπιταλιστική παράταξη. Στις πλουραλιστικές κοινωνίες, η επίδραση πολλών παραδόσεων και αξιών, συμπεριλαμβανομένων των θρησκευτικών πεποιθήσεων, έχει ατονήσει. Τα άτομα μπορούν, και πρέπει, να αποφασίσουν ποιες αξίες θέλουν να διατηρήσουν και πώς θέλουν να ζήσουν τη ζωή τους. Ως εκ τούτου, στις πλουραλιστικές κοινωνίες υπάρχει μια πρόκληση: τα άτομα απολαμβάνουν υψηλό βαθμό προσωπικής ελευθερίας, αλλά, πρέπει να αγωνιστούν για την διαπραγμάτευση συμφωνίας και συμβιβασμού, στοιχεία απαραίτητα για την επιβίωση της κοινωνίας. Έτσι προκύπτει το ερώτημα ποιο πολιτικό σύστημα μπορεί να προσφέρει το καλύτερο πλαίσιο για την οργάνωση λήψης αποφάσεων σε μια ανοιχτή, πλουραλιστική κοινωνία.

Σε ένα αυταρχικό σύστημα – μονοκομματικό, θεοκρατικό ή δικτατορικό – αυτό το πρόβλημα λύνεται παρέχοντας σε έναν παίκτη (κόμμα ή ηγέτη) την εξουσία να αποφασίζει για όλα τα θέματα κοινού συμφέροντος. Με αυτή τη λύση αποφεύγεται η πρόκληση του πλουραλισμού – θυσιάζοντας την ελευθερία των ατόμων. Η δυναμική των συγκρούσεων των πλουραλιστικών κοινωνιών καταστέλλεται, αλλά το τίμημα είναι μεγάλο: πολλά προβλήματα δε λύνονται σωστά και δίκαια, καθώς δεν διατυπώνονται με σαφήνεια.

Σε ένα δημοκρατικό σύστημα, οι πολίτες βασικά συμφωνούν σε ένα σύνολο αρχών, σε διαδικασίες και δικαιώματα που τους επιτρέπουν να διαφωνούν για διάφορα θέματα, αλλά παράλληλα τους παρέχουν τα μέσα για να καταλήξουν σε συμφωνία χωρίς τη χρήση βίας. Με αυτή την έννοια, η δημοκρατία προωθεί την ειρήνη στις πλουραλιστικές κοινωνίες μάλλον εκπολιτίζοντας τις συγκρούσεις παρά καταστέλλοντάς τις. Το κοινό συμφέρον επιδιώκεται από κοινού, παρά καθορίζεται από ένα μόνο κόμμα. Η διαφωνία και η σύγκρουση είναι φυσιολογικές και όχι επιβλαβείς στον βαθμό που το καταστροφικό δυναμικό τους παραμένει υπό έλεγχο. Επομένως, στο δημοκρατικό πολίτευμα, παρέχονται στους πολίτες βασικά δικαιώματα όπως η ελευθερία της συνείδησης, των πεποιθήσεων και της έκφρασης. Όταν οι πολίτες χρησιμοποιούν αυτά τα δικαιώματα, προκαλούν διαφωνία και σύγκρουση, και πρέπει να διαπραγματευτούν για μια λύση. Για να διασφαλιστεί η συμφωνία ως προς το πώς θα επιλυθούν οι συγκρούσεις, οι πολίτες των πλουραλιστικών κοινωνιών δεσμεύονται να τηρήσουν ένα κοινωνικό συμβόλαιο το οποίο έχει τεθεί στο πλαίσιο των κοινωνικών και πολιτικών συμβάσεων της εν λόγω κοινωνίας.

Ένα τέτοιο κοινωνικό συμβόλαιο περιλαμβάνει την αρχή της πλειοψηφίας. Για τις μειονοτικές ομάδες, το αρνητικό είναι ότι το δικό τους ριζοσπαστικό όραμα δεν μπορεί ποτέ να επιτευχθεί μέσω της κάλπης. Από την άλλη, αυτές οι κοινωνίες εγγυώνται το δικαίωμα των μειονοτήτων να συνεχίσουν νόμιμα τους σκοπούς τους χωρίς να παρεμποδίζονται από το κράτος. Έτσι, οι πλουραλιστικές δημοκρατίες ζουν με την πιθανότητα εκλογής ριζοσπαστικών κυβερνήσεων, των οποίων τα μέλη μπορούν να περιορίσουν τις δραστηριότητες των πολιτικών τους αντιπάλων. Για αυτό τον λόγο, είναι σημαντική η ύπαρξη νομοθεσίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ελευθερίες στο σύνταγμα των δημοκρατικών χωρών.

Κάθε γενιά πρέπει να κατανοήσει αυτές τις περίπλοκες προκλήσεις των πλουραλιστικών κοινωνιών και πώς αντιμετωπίζονται σε μια δημοκρατική κοινωνία. Αυτό προϋποθέτει μια εκτίμηση του άγραφου κοινωνικού συμβολαίου που είναι απαραίτητο για την επιβίωση κάθε δημοκρατικής κοινωνίας. Η Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν και να αναπτύξουν τις στάσεις και τις δεξιότητες που απαιτούνται ώστε να γίνουν συμμετοχικοί πολίτες.

Διδάσκουμε περί ετερότητας και πλουραλισμού

Οι μαθητές που παρακολουθούν τα μαθήματα EDC πρέπει να κατανοήσουν τη φύση της κοινωνικής, πολιτικής, θρησκευτικής και φυλετικής ετερότητας. Πρέπει επίσης να κατανοήσουν την περίπλοκη φύση των προκλήσεων που προκύπτουν από μια τέτοια ετερότητα. Δεδομένου ότι η προκατάληψη οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην έλλειψη γνώσης και κατανόησης, η μισαλλοδοξία θα μπορούσε να μειωθεί μέσα από μια ορθολογική εξέταση των στάσεων υπό το φως της γνώσης και της ενσυναίσθησης.

Διδάσκουμε για την ετερότητα και τον πλουραλισμό

Οι μαθητές χρειάζονται, επίσης, να βιώσουν τη δημοκρατική συζήτηση για να μάθουν πώς να ασχοληθούν με αυτή. Η εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη πρέπει να εκμεταλλεύεται τις ευκαιρίες να ζητά από τους μαθητές να εκφράσουν την άποψή τους για ένα θέμα (ακόμα και ασήμαντο) και να την τεκμηριώνουν. Ακούοντας και αντιδρώντας στις απόψεις των άλλων για το ίδιο θέμα, οι μαθητές αναπτύσσουν δεξιότητες ανάλυσης και έκφρασης, καθώς επίσης και ανεκτικότητας προς την ηθική και πολιτική ετερότητα. Θα αποκτήσουν την ικανότητα να αποδέχονται καταστάσεις διαφωνίας και αμφισβήτησης, θα εκτιμήσουν την αναγκαιότητα του συμβιβασμού, και θα κατανοήσουν την διαφορά ανάμεσα σε ένα δίκαιο και σε έναν άδικο συμβιβασμό. Θα πρέπει να επικεντρωθούν σε κάποια θέματα και να μάθουν να σέβονται τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από τις απόψεις και τα ενδιαφέροντά τους.

Μέσα από την διαδικασία της δημοκρατικής συζήτησης, οι μαθητές θα κατανοήσουν ότι για έναν ανοιχτό και δίκαιο διάλογο απαιτούνται πράγματα όπως:

- όλοι οι συμμετέχοντες που μπορούν να συνεισφέρουν πρέπει να το κάνουν*
- η συνεισφορά του καθενός πρέπει να ακουστεί με σεβασμό*
- οι συμμετέχοντες μπορούν να επιτεθούν στα επιχειρήματα αλλά όχι στους ανθρώπους*
- οι συμμετέχοντες πρέπει να λαμβάνουν μέρος σε έναν διάλογο έχοντας συνειδητοποιήσει ότι μπορεί να χρειαστεί να μεταβάλουν τις απόψεις τους*
- συζητήσεις με αντιμωλία, στις οποίες οι συμμετέχοντες εμμένουν στις θέσεις τους, είναι λιγότερο χρήσιμες από τις διερευνητικές συζητήσεις, όπου ο στόχος δεν είναι “η νίκη” αλλά “η κατανόηση του προβλήματος”.

Αυτό δείχνει ότι στην EDC οι διαδικασίες έρευνας και συζήτησης είναι γενικά πιο σημαντικές από την απλή παράθεση της αλήθειας. Σε επίπεδο διδασκαλίας, αυτό συνεπάγεται ότι οι εκπαιδευτικοί αναπτύσσουν δεξιότητες για να υποστηρίξουν τους μαθητές και όχι να κυριαρχήσουν σε αυτούς. Η έρευνα δείχνει ότι οι μαθητές μιλούν περισσότερο στην τάξη όταν οι εκπαιδευτικοί μιλούν λιγότερο.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: Ετερότητα και πλουραλισμός

Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί ειρηνικά;

Τίτλος μαθ/τος	Μαθησιακοί στόχοι	Εργασίες μαθητών	Υλικά	Μέθοδοι
Μάθημα 1: Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί;	Εξετάζονται ζητήματα που προκύπτουν όταν κοινότητες με διαφορετικές αξίες και πεποιθήσεις προσπαθούν να ζήσουν μαζί ειρηνικά. Εξετάζεται ο ρόλος της εκπαίδευσης στην ανάπτυξη κατανόησης μεταξύ ανθρώπων από διαφορετικές κουλτούρες. Εξετάζεται αν τα άτομα, από μόνα τους, μπορούν να επηρεάσουν την κοινωνία.	Οι μαθητές συζητούν ζητήματα που προκύπτουν από μια ιστορία. Εμπλέκονται σε κριτική σκέψη. Μοιράζονται ιδέες. Διερευνούν ένα θέμα μέσα από παιχνίδι ρόλων.	Αντίγραφα από το φυλλάδιο μαθητή 3.1.	Συζήτηση. Κριτική σκέψη. Υπόθεση. Παιχνίδι ρόλων.
Μάθημα 2: Γιατί οι άνθρωποι διαφωνούν;	Εξετάζονται οι λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές απόψεις σε σημαντικά ζητήματα. Αναπτύσσεται η ικανότητα συζήτησης σε θέματα αντιδικίας. Εξετάζονται οι αξίες που είναι απαραίτητες για να στηρίζουν τις δημοκρατικές κοινωνίες.	Οι μαθητές υπερασπίζονται τις απόψεις τους για μια σειρά ζητημάτων. Αναλύουν τις αιτίες διαφωνίας σε μια δημόσια αντιδικία. Εξετάζουν τις επιρροές που δέχονται στις αξίες τους. Αναπτύσσουν κατευθυντήριες γραμμές για να ενθαρρύνουν το σεβασμό στον πλουραλισμό και να διασφαλίσουν το σεβασμό και τον διάλογο για δημόσια θέματα.	Μεγάλες ετικέτες για την “άσκηση τεσσάρων γωνιών”.	Συζήτηση. Αναστοχασμός. Κριτική σκέψη. Συνεργατική επεξεργασία κανόνων.
Μάθημα 3: Με ποιους τρόπους είναι διαφορετικοί οι άνθρωποι;	Εξετάζονται τα εμπόδια για ισότητα στην ευρύτερη κοινότητα. Προσδιορίζονται οι λόγοι για τους οποίους δεν έχουν όλοι οι άνθρωποι την ίδια πρόσβαση στην εκπαίδευση. Εξετάζεται ποιοι έχουν την ευθύνη για την άρση των εμποδίων σε θέματα ισότητας.	Οι μαθητές αναλύουν κριτικά μια υποθετική κατάσταση και τις βασικές έννοιες. Εφαρμόζουν βασικές αρχές για τις δικές τους κοινωνικές καταστάσεις. Συζητούν βασικά θέματα που τέθηκαν στο μάθημα. Κάνουν μια γραπτή εργασία.	Αντίγραφα της ιστορίας. Αντίγραφα από το φυλλάδιο μαθητή 3.3.	Κριτική σκέψη. Συζήτηση. Ανάπτυξη γραπτών επιχειρημάτων.

Τίτλος μαθ/τος	Μαθησιακοί στόχοι	Εργασίες μαθητών	Υλικά	Μέθοδοι
Μάθημα 4: Γιατί είναι σημαντικά τα ανθρώπινα δικαιώματα;	Εξετάζονται τα ζητήματα που προκύπτουν όταν άνθρωποι με διαφορετικές αξίες και τρόπο ζωής προσπαθούν να ζήσουν μαζί. Εξετάζονται οι λόγοι για τους οποίους έχουν αναπτυχθεί οι διεθνείς πράξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ιδίως εκεί που τα άτομα και οι κοινότητες είναι ευάλωτα.	Οι μαθητές εμπλέκονται σε κριτική ανάλυση και ιεράρχηση καταστάσεων. Παιχνίδι ρόλων με συζήτηση αντιτιθέμενων μερών. Από το παιχνίδι ρόλων αναπτύσσονται βασικές αρχές οι οποίες συγκρίνονται με τομείς της ΕΣΔΑ. Οι μαθητές συγκρίνουν σενάρια με πραγματικά παραδείγματα παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα τους. Γίνονται παρουσιάσεις πάνω σε επιλεγμένους τομείς της ΕΣΔΑ.	Αντίγραφα του σεναρίου με τον νησί. Αντίγραφα των καρτών κατάστασης για κάθε ομάδα. Κατάλογος των βασικών στοιχείων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μεγάλα φύλλα χαρτιού και καλλιτεχνικών υλικών, που απαιτούνται, για την τελική παρουσίαση.	Κριτική σκέψη. Συζήτηση. Διαπραγμάτευση. Ομαδική παρουσίαση.

Μάθημα 1

Πώς μπορούν οι άνθρωποι να ζουν μαζί;

Πώς μπορεί η εκπαίδευση να βοηθήσει στην ανάπτυξη της ανεκτικότητας και της κατανόησης;¹³

Μαθησιακοί στόχοι	Οι μαθητές είναι ικανοί να: –εξετάσουν ζητήματα που προκύπτουν όταν κοινότητες με διαφορετικές αξίες και πεποιθήσεις προσπαθούν να ζήσουν ειρηνικά μαζί –εξετάσουν τον ρόλο της εκπαίδευσης στην ανάπτυξη κατανόησης ανάμεσα σε ανθρώπους από διαφορετικές κουλτούρες –εξετάσουν αν τα άτομα, από μόνα τους, μπορούν να επηρεάσουν την κοινωνία.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές συζητούν ζητήματα που προκύπτουν από μια ιστορία. Εμπλέκονται σε κριτική σκέψη. Μοιράζονται ιδέες. Διερευνούν ένα θέμα μέσα από παιχνίδι ρόλων.
Υλικά	Αντίγραφα από το φυλλάδιο μαθητή 3.1.
Μέθοδοι	Συζήτηση. Κριτική σκέψη. Υπόθεση. Παιχνίδι ρόλων.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός κάνει μια εισαγωγή στους στόχους του μαθήματος και διαβάζει την ιστορία “Το σχολείο στην άκρη του δάσους” (φυλλάδιο μαθητή 3.1).

Οι μαθητές κάθονται σε σχήμα κύκλου και καλούνται να πουν τι τους έκανε εντύπωση ή τι βρήκαν ενδιαφέρον στην ιστορία και γιατί. Τους δίνονται δύο λεπτά για να μιλήσουν σε ζεύγη πριν μοιραστούν τις απόψεις τους με όλη την ομάδα.

Γίνεται υπενθύμιση ότι σε μια “διερευνητική” συζήτηση ο στόχος είναι η διάχυση ιδεών και η από κοινού επεξεργασία τους. Δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις.

Κατόπιν ο/η εκπαιδευτικός ρωτάει: “Ας σκεφτούμε όσους περισσότερους ανθρώπους μπορούμε που θα ήθελαν να κάψουν το σχολείο (παραδείγματα: κάποια από τα παιδιά, μερικοί από τους γονείς, ένα μέλος της κοινότητας, όπως ένας ιερέας). Τι κίνητρο μπορεί να είχαν; Ποιος κερδίζει και ποιος χάνει αν το σχολείο δεν ξαναφτιαχτεί; (Για παράδειγμα, αν οι μαθητές δεν χρειάζεται να πάνε στο σχολείο, αυτό είναι κέρδος ή απώλεια για αυτούς;)”

Αυτό μπορεί να γίνει με τη μορφή ενός πίνακα, όπως παρακάτω:

13. Βασισμένο σε μάθημα του Citizenship Foundation, Λονδίνο.

Όνομα	Κέρδη	Απώλειες
Μαθητές		
Γονείς		
Ιερέας		
Κοινότητα		
Άλλος;		

Ο/η εκπαιδευτικός καθοδηγεί τώρα τους μαθητές να επικεντρωθούν στον ρόλο του δασκάλου μέσα στην ιστορία. Αρχικά, ένα γενικό ερώτημα – “Ποια είναι η άποψή σας για τον δάσκαλο;” – ζητά από τους μαθητές να καταθέσουν τις ιδέες τους. Άλλα ερωτήματα θα μπορούσαν να είναι:

- Ήταν ένας ανόητος, ένας ιδεαλιστής, ή ήταν θαρραλέος;
- Τον θαυμάζετε ή τον περιφρονείτε για αυτό που προσπάθησε να κάνει;
- Ποια νομίζετε ότι ήταν τα κίνητρά του;
- Από πού νομίζετε ότι προέρχονται οι κοινωνικές αξίες του;
- Τι πρέπει να κάνει τώρα και γιατί; (Να προσπαθήσει πάλι ή να παραιτηθεί;)
- Αν ήσασταν μαθητής σε αυτό το σχολείο, τι θα θέλατε να κάνει ο/η εκπαιδευτικός;

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός βοηθά τους μαθητές να συνδέσουν τα ζητήματα της ιστορίας με την δική τους κοινότητα. Πιθανές ερωτήσεις μπορεί να είναι:

- Σκεφτείτε το μέρος που ζείτε.
- Νομίζετε ότι υπάρχουν άνθρωποι σαν αυτό τον δάσκαλο;
- Είναι πιθανό να μπορούν τα άτομα μόνα τους να διαφοροποιήσουν την κοινωνία; Σκεφτείτε παραδείγματα.

Άλλα σημαντικά ζητήματα που προκύπτουν από την ιστορία είναι:

- Νομίζετε ότι η ειρήνη μεταξύ των δύο λαών θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω της κοινής εκπαίδευσης των παιδιών;
- Ποια προβλήματα αντιμετωπίζει το σχολείο και οι εκπαιδευτικοί όταν οι μαθητές έχουν διαφορετικές αξίες και διαφορετική θρησκεία; Πώς μπορούν να λυθούν;
- Το μάθημα μπορεί να συμπληρωθεί με ένα παιχνίδι ρόλων. Φανταστείτε ότι πριν καεί το σχολείο, κάποιοι γονείς των παιδιών της πεδιάδας είχαν κάνει παράπονα στον δάσκαλο. Είχαν πει:

“Υπάρχουν στο σχολείο περισσότερα παιδιά από την πεδιάδα παρά από το δάσος, γι’ αυτό νομίζουμε ότι δεν πρέπει τα παιδιά μας να διδάσκονται τη θρησκεία των ανθρώπων του δάσους. Θα μπορούσε να τους στρέψει ενάντια στους δικούς τους ανθρώπους.”

Στον/στην εκπαιδευτικό δεν αρέσει αυτό. Σε ζευγάρια, κάνουν συζητήσεις ανάμεσα σε έναν γονέα και τον δάσκαλο. Γίνεται παρουσίαση στην τάξη.

Μάθημα 2

Γιατί οι άνθρωποι διαφωνούν;

Πού οφείλονται οι διαφορές;

Μαθησιακοί στόχοι	Οι μαθητές είναι ικανοί να εξετάσουν τους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές απόψεις σε σημαντικά ζητήματα. Οι μαθητές είναι ικανοί να συζητήσουν αμφιλεγόμενα θέματα. Οι μαθητές είναι ικανοί να εξετάζουν τις αξίες που είναι απαραίτητες για να στηρίζουν τις δημοκρατικές κοινωνίες.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές υπερασπίζονται τις απόψεις τους για μια σειρά ζητημάτων. Οι μαθητές αναλύουν τις αιτίες διαφωνίας για θέματα που αφορούν στα «κοινά». Οι μαθητές εξετάζουν τις επιρροές που δέχονται στις αξίες τους. Αναπτύσσουν κατευθυντήριες γραμμές για να ενθαρρύνουν τον σεβασμό στον πλουραλισμό και να διασφαλίσουν τον σεβασμό και τον διάλογο για θέματα που αφορούν στα «κοινά».
Υλικά	Μεγάλες ετικέτες για την “άσκηση τεσσάρων γωνιών”.
Μέθοδοι	Συζήτηση. Αναστοχασμός. Κριτική σκέψη. Συνεργατική επεξεργασία κανόνων.

Βασική έννοια

Πλουραλισμός: Ο πλουραλισμός υπάρχει σε κοινωνίες όπου δεν έχουν ένα σύνολο επίσημων συμφερόντων, αξιών ή πεποιθήσεων. Οι πολίτες έχουν το δικαίωμα στην ελευθερία της συνείδησης, της θρησκείας και της έκφρασης. Η εξαίρεση είναι ότι απόψεις που απειλούν την ελευθερία πίστης των άλλων, είναι ενάντια στον νόμο και δεν είναι ανεκτές. Κατάσταση η οποία δεν δέχεται καμία θρησκεία ή δέχεται μόνο μία, δεν είναι πλουραλιστική.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να εξετάσουν τις παρακάτω αντικρουόμενες δηλώσεις:

Συμφωνείτε ή διαφωνείτε;

- Είναι λάθος να τρώμε τα ζώα.
- Αν ένας μαθητής είναι θετικός στον ιό HIV δεν πρέπει να βρίσκεται στην ίδια τάξη με υγιή παιδιά.
- Οι ειρηνιστές δεν πρέπει να υποχρεώνονται να συμμετέχουν στις ένοπλες δυνάμεις.
- Η θανατική ποινή πρέπει να απαγορευθεί.
- Η θέση της γυναίκας είναι στο σπίτι.
- Παιδιά κάτω από τα 14 δεν επιτρέπεται να εργάζονται.
- Το κάπνισμα πρέπει να απαγορεύεται σε δημόσια κτίρια.
- Οι άνθρωποι πρέπει να πληρώνουν περισσότερους φόρους.
- Η ελευθερία λόγου δεν είναι κάτι καλό.

Σε κάθε γωνία της τάξης υπάρχει η ακόλουθη επισήμανση:

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ κάθετα
-----------------	---------	---------	----------------

Ο/η εκπαιδευτικός διαβάσει τις δηλώσεις και ζητά από τους μαθητές να μετακινηθούν προς κάποια γωνία, ανάλογα με την άποψή τους σε κάθε θέμα. Αν δεν μπορούν να αποφασίσουν, παραμένουν εκεί που βρίσκονται.

Αφού οι μαθητές έχουν πάρει τις θέσεις τους, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από ένα άτομο από κάθε γωνία να αιτιολογήσει την επιλογή του. Σε αυτό το επίπεδο, δε γίνεται συζήτηση. Μετά, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές που πιθανόν άλλαξαν γνώμη, να μετακινηθούν ανάλογα.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές που δεν άλλαξαν γνώμη να εξηγήσουν γιατί δεν μπορούν να αποφασίσουν. Θα πρέπει να γράψουν τους λόγους της αναποφασιστικότητας (για παράδειγμα, μπορεί να χρειάζονται περισσότερες πληροφορίες, θεωρούν ότι δεν υπάρχει σαφήνεια, κρίνουν ότι τα επιχειρήματα είναι διφορούμενα, κ.λπ.)

Η άσκηση επαναλαμβάνεται τρεις ή τέσσερις φορές με διαφορετικές δηλώσεις. Σε κάθε περίπτωση, ο/η εκπαιδευτικός δεν πρέπει να ασχοληθεί τόσο με τη συζήτηση του θέματος, αλλά με τους λόγους που οδηγούν σε διαφορετικές απόψεις.

Σε συζήτηση στην ολομέλεια, ο/η εκπαιδευτικός τονίζει ότι τα ίδια ζητήματα προκάλεσαν διαφορετικές απαντήσεις. Στη συνέχεια, κάνει μια εισαγωγή στην έννοια του πλουραλισμού και θέτει τις ακόλουθες ερωτήσεις, εξηγώντας ότι μπορούν να βοηθήσουν στην κατανόηση ύπαρξης του πλουραλισμού:

- Ξανασκεφτείτε τα ερωτήματα που εξετάσαμε. Ποιο προκαλεί έντονα συναισθήματα; Γιατί;
- Από πού αντλούμε τις ιδέες, τις αξίες και τις πεποιθήσεις μας; (Αυτό θα βοηθήσει τους μαθητές να δουν ότι οι ιδέες μας σχετικά με αμφιλεγόμενα ζητήματα μπορούν να προέρχονται από διαφορετικές πηγές).

Κατόπιν, ο/η εκπαιδευτικός ρωτά τους μαθητές σε ποιο βαθμό πιστεύουν ότι επηρεάζονται από τα παρακάτω:

- ιδέες των γονέων*
- σκέψεις των φίλων*
- θρησκεία ή κουλτούρα*
- μέσα επικοινωνίας, π.χ. εφημερίδες, TV, διαδίκτυο*
- εκπαιδευτικοί*
- την προσωπικότητά τους.

Μετά οι μαθητές εργάζονται ατομικά και τακτοποιούν τα στοιχεία με σειρά σπουδαιότητας σε σχήμα πυραμίδας, τοποθετώντας το πιο σημαντικό στην κορυφή:

στοιχείο

στοιχείο στοιχείο

στοιχείο στοιχείο στοιχείο

Ζητείται από τους μαθητές να συγκρίνουν ανά ζεύγη τις πυραμίδες τους. Ποιους παράγοντες θεωρεί το σύνολο της τάξης πιο σημαντικούς; Αυτό μπορεί να αποκαλυφθεί σταθμίζοντας τα στοιχεία ως εξής: δώστε στα στοιχεία της πρώτης σειράς έξι πόντους, στα στοιχεία της μεσαίας σειράς τέσσερις πόντους, και στα στοιχεία της τελευταίας δύο πόντους. Οι μαθητές σε ομάδες των τεσσάρων, υπολογίζουν το σύνολο των πόντων κάθε στοιχείου. Συγκρίνουν τα ευρήματα της κάθε ομάδας. Ήταν οι ίδιοι παράγοντες στην κορυφή της λίστας;

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι ο πλουραλισμός αναπτύσσεται σε μια ελεύθερη και ανοιχτή κοινωνία. Ωστόσο, καμία κοινωνία δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς ένα ελάχιστο επίπεδο κοινής συμφωνίας μεταξύ των μελών της. Ζητά από τους μαθητές να απαριθμήσουν μερικές αξίες ή κανόνες που νομίζουν ότι θα βοηθούσαν να ξεπεραστούν οι αποκλίσεις ή τα συμφέροντα. Οι μαθητές θα μπορούσαν, για παράδειγμα, να προτείνουν τα εξής:

- Σεβόμαστε την άποψη των άλλων.
- Προσπαθούμε να βάλουμε τον εαυτό μας στη θέση του άλλου.
- Θυμόμαστε ότι η συζήτηση είναι καλύτερη από τη διαμάχη.
- Προσπαθούμε να μην είμαστε προσβλητικοί.
- Δίνουμε στους άλλους την ευκαιρία να εκφράσουν τη γνώμη τους.

Αν οι άνθρωποι δεν μπορούν να συμφωνήσουν, ενδέχεται να χρειαστεί ψηφοφορία για να πάρουν αποφάσεις.

Μάθημα 3**Με ποιους τρόπους είναι διαφορετικοί οι άνθρωποι;****Πόσο διαφορετικές είναι οι ανάγκες τους;**

Μαθησιακοί στόχοι	Οι μαθητές είναι ικανοί να: – εντοπίσουν τους λόγους για τους οποίους δεν έχουν όλοι πρόσβαση στην εκπαίδευση* – εξετάσουν τα εμπόδια για ισότητα στην ευρύτερη κοινότητα* – εξετάσουν ποιος έχει την ευθύνη για την άρση των εμποδίων για ισότητα.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές αναλύουν κριτικά μια υποθετική κατάσταση και τις βασικές της έννοιες. Εφαρμόζουν βασικές αρχές για τις δικές τους κοινωνικές καταστάσεις. Συζητούν βασικά θέματα που τέθηκαν στο μάθημα. Κάνουν μια γραπτή εργασία.
Υλικά	Αντίγραφα της ιστορίας.
Μέθοδοι	Κριτική σκέψη. Συζήτηση. Ανάπτυξη ενός γραπτού επιχειρήματος.

Εννοιολογική μάθηση

Ετερότητα: Η ετερότητα δεν υπάρχει μόνο σε σχέση με την εθνικότητα ή την ιθαγένεια. Υπάρχουν πολλά άλλα είδη διαφορών που κάνουν τους ανθρώπους να ξεχωρίζουν και τα οποία μπορούν να προκαλέσουν σοβαρές κοινωνικές διαφορές, ειδικά όταν η πλειονότητα ή αυτοί που κατέχουν την εξουσία και διαθέτουν επιρροή δεν κάνουν τίποτα, από έλλειψη κατανόησης ή συμπόνιας.

Ισότητα: Υπάρχουν δύο βασικά είδη ισότητας – η ισότητα των ευκαιριών και η ισότητα του αποτελέσματος. Είναι πιθανό να έχει κάποιος ίσες ευκαιρίες (να πάει στο σχολείο, για παράδειγμα) αλλά αν κάποια εμπόδια (όπως η αναπηρία) δεν ξεπεραστούν, αυτή η ευκαιρία χάνεται. Η ισότητα του αποτελέσματος αποσκοπεί στην εκπαίδευση κάθε παιδιού, ανεξαρτήτως της αναπηρίας του.

Διάκριση: Η άδικη αντιμετώπιση λόγω φυλής, φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, ηλικίας, πεποιθήσεων, κ.λπ.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει την ιστορία (φυλλάδιο μαθητή 3.2). Αυτή η ιστορία ασχολείται με περίπλοκα ζητήματα, τα οποία μπορεί να διαφύγουν της προσοχής των μαθητών αν η ιστορία δε μελετηθεί προσεκτικά. Για περισσότερη βοήθεια, ο/η εκπαιδευτικός δίνει στους μαθητές το φυλλάδιο 3.3 και εξηγεί την εργασία.

Οι μαθητές εργάζονται σε ζευγάρια για να εντοπίσουν όσο περισσότερα προβλήματα μπορούν από αυτά που αντιμετώπιζε το προσωπικό του Hope College. Τα καταγράφουν στην αντίστοιχη στήλη του φυλλαδίου (“Προβλήματα”). Στη συνέχεια προτείνουν τρόπους αντιμετώπισης (“Λύσεις”) και στην τρίτη στήλη (“Αρμοδιότητες”) προσθέτουν ποιος κατά τη γνώμη τους είναι αρμόδιος για την εφαρμογή της λύσης. Η τελευταία στήλη μπορεί να συμπληρωθεί αργότερα.

Οι μαθητές παρουσιάζουν, συγκρίνουν και συζητούν τα αποτελέσματα. Για καλύτερη παρουσίαση, κάποιοι μαθητές μπορούν να ετοιμάσουν ένα πίνακα με την ίδια δομή όπως αυτή του φυλλαδίου. Αν υπάρχει προβολέας παρουσίασης, το φυλλάδιο μπορεί να παρουσιαστεί και ως διαφάνεια.

Συζήτηση στην τάξη

Οι μαθητές μπορεί να θέσουν κάποιες από τις παρακάτω ερωτήσεις, ή να τεθούν από τον/την εκπαιδευτικό:

- Νομίζετε ότι ο κύριος στόχος της διευθύντριας να αντιμετωπίσει όλους τους μαθητές ισότιμα επιτεύχθηκε;
- Πιστεύετε ότι η διευθύντρια έπρεπε να σεβαστεί τις αξίες των προσφύγων γονέων και να φροντίσει να εκπαιδεύονται χωριστά τα αγόρια από τα κορίτσια; Σκεφτείτε επιχειρήματα και για τις δύο πλευρές.
- Θα ήταν καλύτερα αν οι πρόσφυγες μαθητές εκπαιδεύονταν χωριστά από τα υπόλοιπα παιδιά; Αναφέρετε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα κάθε προσέγγισης, λαμβάνοντας υπόψη βασικά τους μαθητές αλλά και την ευρύτερη κοινότητα.

Από το να συζητηθούν όλες οι ερωτήσεις, είναι προτιμότερο να εξεταστεί σε βάθος μια ερώτηση. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι, σε μια πλουραλιστική κοινωνία, οι διαφορετικές ανάγκες των ανθρώπων μπορεί να οδηγήσουν και σε σύγκρουση. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να επιλύονται οι συγκρούσεις δίνοντας την δέουσα προσοχή στα άτομα και τις ομάδες (βλ. Ενότητα 4 για περισσότερες λεπτομέρειες στην επίλυση συγκρούσεων). Σε αυτή την περίπτωση, το σχολείο μπορεί να θεωρηθεί ως μια μικρο-κοινωνία στην οποία οι νεαροί πολίτες αντιμετωπίζουν τα ίδια είδη προβλημάτων που υπάρχουν και στην κοινωνία.

Σε αυτή την υπόθεση υπάρχουν σημαντικά ζητήματα τα οποία αξίζει να μελετηθούν σε βάθος. Για πιο εκτεταμένη μελέτη, είναι αναγκαίο ένα επιπλέον μάθημα. Είναι θέμα του/της εκπαιδευτικού να επιλέξει ορισμένες πτυχές του θέματος, ανάλογα με τον διαθέσιμο χρόνο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών.

Πόσο διαφορετικές είναι οι εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών;

Τα βασικά ερωτήματα που πρέπει να απαντήσουν οι μαθητές είναι πώς μπορούν αυτά τα προβλήματα να αντιμετωπιστούν ή αν κάποια μπορούν να αγνοηθούν από το σχολείο (αν ναι, γιατί).

Αυτές οι ερωτήσεις μπορούν να απαντηθούν με δύο τρόπους: πρώτον, εξετάζοντας ποιες ανάγκες επηρεάζονται από την επίλυση ή αγνόηση αυτών των προβλημάτων, και δεύτερον, εντοπίζοντας ποια προβλήματα μπορούν να επιλυθούν από τη σχολική κοινότητα.

Ακολουθώντας την πρώτη οδό, οι μαθητές θα κατανοήσουν καλύτερα τις ιδιαίτερες ανάγκες των προσφύγων (και ντόπιων) εξετάζοντας την παρακάτω ερώτηση: “Ποια ανθρώπινα δικαιώματα – ή δικαιώματα των παιδιών – έχουν αμφισβητηθεί για τα παιδιά των προσφύγων;”

Ακολουθούν μερικές κατηγορίες εκπαιδευτικών αναγκών. Οι μαθητές πρέπει να βρουν παραδείγματα μέσα από την ιστορία, και να τα γράψουν στην τέταρτη στήλη του φυλλαδίου:

- συναισθηματικές*
- μαθησιακές*
- θρησκευτικές*
- πολιτισμικές*
- γλωσσικές*

- σωματικές.

Για κάθε κατηγορία, οι μαθητές πρέπει να παρουσιάσουν και δικά τους παραδείγματα.

Η ευθύνη και τα όριά της

Τα ειδικά θέματα που τίθενται στην ιστορία πρέπει να οδηγήσουν σε μια πιο γενικευμένη συζήτηση για τα ίσα δικαιώματα και την εκπαίδευση.

Πόσο εύκολο είναι να παρέχεται σε κάθε παιδί σύμφωνα με τις ανάγκες του, η καλύτερη εκπαίδευση; Τι μπορεί να κάνει το σχολείο, και ποια προβλήματα χρειάζονται εξωτερική υποστήριξη όπως, για παράδειγμα, οικονομική ενίσχυση από τη σχολική επιτροπή;

Εδώ, οι μαθητές ακολουθούν τον δεύτερο δρόμο, και η ανάλυση αυτή οδηγεί σε μια σημαντική ανακάλυψη – τυπικά, τα περίπλοκα προβλήματα δεν λύνονται με μια μόνο κίνηση, που σε αυτή την περίπτωση, για παράδειγμα, σημαίνει επέκταση του σχολείου, πρόσληψη ειδικά εκπαιδευμένου προσωπικού, κλπ. Τέτοια μέτρα εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης θα ήταν ιδιαίτερα επιθυμητά, αλλά εξαρτώνται από πολιτικές αποφάσεις (πώς κατανέμονται τα χρήματα των φορολογούμενων, για παράδειγμα) και αποφασίζονται από άλλους φορείς (δημοτικό συμβούλιο ή υπουργείο παιδείας). Οι άνθρωποι που μόνο σκέφτονται τη λήψη τέτοιων ριζοσπαστικών μέτρων μπορεί, στην πραγματικότητα, να μην κάνουν τίποτα, εκτός από το να ρίχνουν το φταίξιμο στους άλλους. Από την άλλη πλευρά, τα πράγματα μπορούν να βελτιωθούν με τη λήψη μικρών μέτρων, σε αυτή την περίπτωση, την ενασχόληση με εκείνους τους τομείς του προβλήματος που η διευθύντρια, ο εκπαιδευτικός, οι μαθητές ή οι γονείς θα μπορούσαν να αλλάξουν εύκολα – αν το ήθελαν, ή αν μπορούσαν να συμφωνήσουν.

Αυτό είναι που κάνει την τρίτη στήλη του φυλλαδίου σημαντική. Ποιος είναι αρμόδιος, αυτό σημαίνει, ποιος έχει την δύναμη να αλλάξει κάτι; Οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν αν τα μικρά βήματα – οι βελτιώσεις που μπορούν να γίνουν στη σχολική κοινότητα – είναι αρκετά, και αν υπάρχουν περιορισμοί. Μπορούν, επίσης, να εξετάσουν έναν συνδυασμό μικρών, βραχυπρόθεσμων βημάτων και μεγαλύτερων βημάτων που απαιτούν χρόνο.

Εδώ πάλι, “το σχολείο είναι ζωή”, μια μικρο-κοινωνία. Η συζήτηση για στρατηγικές βελτίωσης του σχολείου κάνει τους μαθητές να σκέφτονται πάνω σε θέματα λήψης πολιτικών αποφάσεων και στρατηγικού σχεδιασμού.

Το σχολείο είναι ζωή

Οι μαθητές μπορούν να συγκρίνουν το Hope College με την κατάσταση στο δικό τους σχολείο χρησιμοποιώντας την παρακάτω ιδέα.

“Στο δικό σου σχολείο, ποια εκπαιδευτικά προβλήματα αντιμετωπίζουν κάποιοι μαθητές; Ποιος έχει την ευθύνη για την αντιμετώπιση αυτών των αναγκών (για παράδειγμα, η κυβέρνηση, ο/η διευθυντής/ρια, το προσωπικό ή οι μαθητές);”

Αυτό το ζήτημα μπορεί να αντιμετωπιστεί με διαφορετικές μεθόδους. Μπορεί να είναι το θέμα σε μια συζήτηση σε ολομέλεια, μπορεί να πάρει τη μορφή συνέντευξης, ή να συνδεθεί με ένα project για τη σχολική εφημερίδα (βλ. Ενότητα 5).

Γραπτή εργασία

Κατά την διαδικασία οργάνωσης της διδασκαλίας και μάθησης, είναι σημαντικό να επιβεβαιωθεί ότι οι μαθητές έχουν κατανοήσει και μπορούν να εφαρμόσουν ό,τι έχουν μάθει. Ένας τρόπος για να γίνει αυτό είναι η σύνδεση μιας συζήτησης με μια γραπτή εργασία. Έτσι δίνεται σε όλους τους μαθητές η ευκαιρία να σκεφτούν όλα τα ζητήματα που έχουν συζητηθεί στην ολομέλεια, και μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμο για τους πιο αργούς και εσωστρεφείς μαθητές, που συχνά παραμένουν σιωπηλοί σε μια συζήτηση αν και έχουν πολλά να πουν.

Ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να αποφασίσει ποιο θέμα ταιριάζει καλύτερα στο επίπεδο στοχασμού και κατανόησης των μαθητών. Μπορεί να είναι αρκετό για αυτούς να επαναλάβουν τη συζήτηση και να κάνουν κριτική. Σε μια πιο απαιτητική άσκηση, οι μαθητές μπορούν να αναφερθούν στα ανθρώπινα δικαιώματα και/ή σε θέματα κοινωνικής ανισότητας, για παράδειγμα:

“Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και η Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού αναφέρουν ότι είναι υποχρέωση των κυβερνήσεων να παρέχουν εκπαίδευση σε κάθε παιδί.

- Εξηγείστε αν νομίζετε ότι το σχολείο εκπληρώνει την υποχρέωση αυτή.
- Τι χρειάζεται για να δώσουμε στα παιδιά την εκπαίδευση που τους αξίζει;
- Ποιος πιστεύετε ότι είναι υπεύθυνος για να συμβεί αυτό;
- Ποιοι άλλοι τομείς της ζωής πλήττονται ως αποτέλεσμα των κοινωνικών ανισοτήτων;
- Συζητείστε.”

Προτεινόμενα αποτελέσματα συζήτησης ολομέλειας (πίνακας σεμιναρίου, συμπληρωμένα φυλλάδια)

Βοήθεια για το Hope College

Προβλήματα	Λύσεις	Αρμοδιότητες	Εκπαιδευτικές ανάγκες
(1) Παιδιά πρόσφυγες			
Γλωσσικά προβλήματα	Ειδικά μαθήματα	Διευθυντής Τοπικό Συμβούλιο	Γλωσσικές
Αγόρι που δε μιλά	Θεραπεία, ειδική εκπαίδευση	Συμβουλή: διευθυντής/ρια, εκπαιδευτικός	Γλωσσικές, συναισθηματικές
Κορίτσι που δεν περπατά	Ιατρική περίθαλψη Ειδική εκπαίδευση Συμβουλευτική γονέων		Σωματικές
(2) Πρόσφυγες και ντόπιοι μαθητές			
Εκφοβισμός, πείραγμα Συμμορία Απειλές Διαμάχη, τραυματισμός αγοριού	Συζήτηση στην τάξη Κανόνες διεξαγωγής Μαθητές ως επιτηρητές	Εκπαιδευτικοί Μαθητές Γονείς	Συναισθηματικές Κοινωνικές Στάσεις και αξίες
(3) Εκπαιδευτικοί			
Δεν μπορούν να φροντίσουν τους πρόσφυγες και ντόπιους μαθητές	Μικρότερες τάξεις Τάξεις σε βάρδιες Περισσότεροι εκπαιδευτικοί	Τοπικό συμβούλιο	Μαθησιακές Γλωσσικές Πολιτισμικές Θρησκευτικές
(4) Γονείς			
Θέλουν χωριστές τάξεις για αγόρια και κορίτσια	“Όχι”; “ΟΚ”;	;	Πολιτισμικές Θρησκευτικές

Μάθημα 4

Γιατί είναι σημαντικά τα ανθρώπινα δικαιώματα;

Γιατί χρειαζόμαστε τη νομοθεσία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την προστασία των αδύναμων ατόμων;¹⁴

Μαθησιακοί στόχοι	Οι μαθητές είναι ικανοί να εξετάσουν: – θέματα που προκύπτουν όταν άτομα με διαφορετικές αξίες και τρόπο ζωής προσπαθούν να ζήσουν μαζί* – τους λόγους για τους οποίους έχουν αναπτυχθεί τα επίσημα διεθνή νομικά κείμενα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ιδίως εκεί που τα άτομα και οι κοινότητες είναι ευάλωτα.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές: – εμπλέκονται σε κριτική ανάλυση και ιεράρχηση καταστάσεων* – συζητούν σε παιχνίδι ρόλων ανάμεσα σε αντιτιθέμενα μέρη* – αναπτύσσονται από το παιχνίδι ρόλων βασικές αρχές οι οποίες συγκρίνονται με τομείς της ΕΣΔΑ* – συγκρίνουν το σενάριο με πραγματικά παραδείγματα παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τη χώρα τους* – κάνουν παρουσιάσεις πάνω σε επιλεγμένους τομείς της ΕΣΔΑ.
Υλικά	Αντίγραφα του σεναρίου του νησιού (φυλλάδιο μαθητή 3.4). Αντίγραφα των καρτών κατάστασης για κάθε ομάδα (φυλλάδιο μαθητή 3.5). Βασικά στοιχεία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (φυλλάδιο μαθητή 3.6). Μεγάλα φύλλα χαρτιού και καλλιτεχνικών υλικών, που απαιτούνται, για την τελική παρουσίαση.
Μέθοδοι	Κριτική σκέψη. Συζήτηση. Διαπραγμάτευση. Ομαδική παρουσίαση.

Γενικές πληροφορίες

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έγινε για να προστατέψει θεμελιώδη δικαιώματα των ανθρώπων, για παράδειγμα το δικαίωμα στη ζωή, τη θρησκευτική ελευθερία ή την ίση αντιμετώπιση από τον νόμο, που καταπατούνταν. Όλες οι κυβερνήσεις-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης συμφώνησαν να τηρήσουν τα άρθρα της Σύμβασης. Κάθε χώρα πρέπει να υποβάλει έκθεση προς την διεθνή κοινότητα για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κάθε πολίτης μπορεί να προσφεύγει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, εάν πιστεύει ότι η χώρα της οποίας είναι υπήκοος του αρνείται τα ανθρώπινα δικαιώματά του. Μία χώρα μπορεί, επίσης, να υποβάλει καταγγελία εναντίον άλλης χώρας για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά αυτό δεν συμβαίνει πολύ συχνά.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ακολουθεί κατά πόδας την Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η οποία υιοθετήθηκε μετά τις γενοκτονίες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

14. Βασισμένο σε μάθημα του Citizenship Foundation, Λονδίνο.

Το μάθημα

Ο/η εκπαιδευτικός αναφέρει τις “κάρτες ρόλων” (φυλλάδιο μαθητή 3.4) ως εισαγωγή στο σενάριο για τις δύο ομάδες που συμμετέχουν στο παιχνίδι ρόλων. Αρχικά, περιγράφει το νησί, πιθανόν με τη βοήθεια ενός χάρτη, και μετά τους νησιώτες, που έχουν ζήσει εκεί για γενιές.

Στη συνέχεια, λέει ότι μια άλλη ομάδα έφτασε εκεί και θέλει να εγκατασταθεί στο νησί. Αυτοί είναι πολύ διαφορετικοί από τους νησιώτες. Ο/η εκπαιδευτικός περιγράφει τους εποίκους και τον τρόπο ζωής τους και στη συνέχεια χωρίζει την τάξη στα δύο. Οι μισοί θα παίξουν τους νησιώτες και οι άλλοι μισοί τους εποίκους. Υπάρχουν δύο πιθανοί τρόποι συζήτησης αυτών των θεμάτων (βλ. μεθόδους 1 και 2 παρακάτω). Σε τάξεις που έχουν συνηθίσει στο παιχνίδι ρόλων, χρησιμοποιείται η μέθοδος 1. Σε τάξεις που είναι συνηθισμένες σε πιο τυπικούς τρόπους εργασίας, χρησιμοποιείται η μέθοδος 2.

Μέθοδος 1: παιχνίδι ρόλων

Οι μαθητές εργάζονται σε ζευγάρια. Ο ένας παίρνει τον ρόλο του νησιώτη και ο άλλος του εποίκου. Ο καθένας από τη μεριά του εξετάζει την κατάσταση που περιγράφεται στις μικρές κάρτες. Αρχίζουν διαπραγματεύσεις (υποτίθεται ότι η γλώσσα δεν αποτελεί εμπόδιο). Θα πρέπει να προσπαθήσουν να συμφωνήσουν σε:

- α) Ποια είναι τα σημαντικότερα προβλήματά τους;
- β) Σε τι στοχεύουν με τις διαπραγματεύσεις;

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τα ζεύγη των νησιωτών και τα ζεύγη των εποίκων να καθίσουν μαζί. Το παιχνίδι ρόλων θα συνεχίσει με μια συνάντηση των δύο μερών σε μια προσπάθεια να επιτευχθεί συμφωνία και να τεθούν κατευθυντήριες γραμμές για το μέλλον.

Γίνεται υπενθύμιση στις δύο ομάδες πριν αρχίσουν συζητήσεις ότι οι νησιώτες δεν μπορούν να είναι απόλυτα ικανοποιημένοι μέχρι οι έποικοι να φύγουν από το νησί, γιατί ολόκληρος ο τρόπος ζωής τους μπορεί να απειληθεί. Από την άλλη πλευρά, οι έποικοι αγάπησαν αυτό το μέρος και μπορεί να είναι έτοιμοι να χρησιμοποιήσουν βία για να μείνουν εκεί.

Ζητιέται από κάθε ομάδα τεσσάρων μαθητών να συμφωνήσουν για πρώτη φορά για τα πιο σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ομάδες και να ασχοληθούν μαζί τους, με σειρά προτεραιότητας, εργαζόμενοι από το πιο σοβαρό προς το λιγότερο σοβαρό, σε συγκεκριμένα χρονικά πλαίσια.

Μέθοδος 2: καθοδηγούμενη συζήτηση

Ιδανικά αυτή η άσκηση γίνεται με παιχνίδι ρόλων, αλλά μπορεί να γίνει και με μαθητές που δεν είναι συνηθισμένοι σε αυτό. Η μισή τάξη θα εξετάσει τις περιπτώσεις από την άποψη των νησιωτών και η άλλη μισή από εκείνη των εποίκων. Κάθε κατάσταση περιγράφεται από δύο οπτικές γωνίες. Δουλεύοντας ανά ζεύγη, οι μαθητές αποφασίζουν ποια είναι τα πιο σοβαρά ζητήματα και προσπαθούν να σκεφτούν τον καλύτερο τρόπο για την επίλυση κάθε ζητήματος. Επισημαίνεται ότι υπάρχει ένας «ιδανικός» ή «δίκαιος» τρόπος για την επίλυση κάθε προβλήματος, αλλά η πραγματικότητα (και η ιστορία) υποδηλώνει ότι συνήθως δεν υπάρχει ισορροπία εξουσίας.

Ο/η εκπαιδευτικός καθοδηγεί τη συζήτηση, λαμβάνοντας μία όψη του προβλήματος και, στη συνέχεια, ζητώντας από την άλλη ομάδα να παραθέσει τις δικές της απόψεις. Ο/η εκπαιδευτικός προσπαθεί να μεσολαβήσει για να επιτευχθεί συμφωνία μεταξύ των δύο ομάδων. Η συζήτηση καθοδηγείται από ένα ζεύγος από κάθε πλευρά, το οποίο μιλάει στους υπόλοιπους για το πρόβλημα όπως το βλέπει. Μια παραλλαγή αυτής της μεθόδου είναι να συζητήσουν τα ζευγάρια την κάθε κατάσταση.

Απολογισμός των μεθόδων 1 και 2

Οι μαθητές ενημερώνονται ανακεφαλαιωτικά για τις καταστάσεις που συζητήσαν χρησιμοποιώντας τις παρακάτω ερωτήσεις:

- Οι διαπραγματεύσεις ήταν σκληρές ή όχι; Γιατί;
- Πέτυχε η κάθε ομάδα αυτό που επιδίωκε με τις διαπραγματεύσεις;
- Ποια ομάδα βγήκε κερδισμένη από τις διαπραγματεύσεις; Γιατί;
- Μήπως μια ομάδα έχει περισσότερα ηθικά δικαιώματα από την άλλη;
- Ποιο μπορεί να είναι το μέλλον για τις δυο ομάδες στο νησί;
- Τι θα μπορούσε να αποτρέψει την κυριαρχία της μιας εκ των δυο ομάδων;
- Καταρτίστε έναν κατάλογο με κανόνες και αρχές που θα μπορούσαν να βοηθήσουν τις δύο ομάδες να συνυπάρχουν ειρηνικά στο νησί. Συγκρίνετε αυτή τη λίστα με βασικά στοιχεία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (βλ. φυλλάδιο μαθητή 3.6). Ποια από αυτά τα άρθρα θα μπορούσαν να βοηθήσουν ανθρώπους όπως οι νησιώτες να μη χάσουν τη γη τους, τον τρόπο ζωής τους και τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματά τους;

Ο/η εκπαιδευτικός επισημαίνει ότι αυτό έχει συμβεί πολλές φορές στην ιστορία, για παράδειγμα, όταν Βρετανοί αποίκησαν την Αυστραλία ή Ευρωπαίοι αποίκησαν τη Βόρεια και Νότια Αμερική. Εκείνη την εποχή, δεν υπήρχε διεθνής νομοθεσία για τα ανθρώπινα δικαιώματα και πολλές πράξεις που έλαβαν χώρα παραβίαζαν τα ανθρώπινα δικαιώματα των αυτοχθόνων πληθυσμών. Παρόμοιες καταστάσεις εξακολουθούν να συμβαίνουν ακόμη και σήμερα. Για παράδειγμα, Νοτιοαφρικανικές φυλές στερούνται τη γη τους, επειδή διεθνείς εταιρείες κάνουν εξορύξεις ή υλοτομία.

Γιορτάζοντας τη σημασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Ως τελευταία άσκηση αυτής της ενότητας, ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές (σε ομάδες) να επιλέξουν ένα από τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση, και που έχει ήδη συζητηθεί. Στη συνέχεια, οι μαθητές κάνουν ένα πανό με αυτό το δικαίωμα και ετοιμάζουν μια παρουσίαση για τη σημασία του. Μερικοί μαθητές μπορούν να παρουσιάσουν σκηνές που παίχτηκαν στο παιχνίδι ρόλων. Αυτά μπορούν να παρουσιαστούν σε επίπεδο τμήματος, τάξης ή και ολόκληρου του σχολείου. Με αυτό τον τρόπο, μπορεί να γίνει ένα project, αν υπάρχει ενδιαφέρον από τους μαθητές και το επιτρέπει ο χρόνος. Δείτε το μάθημα 4 της Ενότητας 5 (ΜΜΕ) σχετικά με τον σχεδιασμό ενός τέτοιου project.

Φυλλάδιο μαθητή 3.1

Το σχολείο στην άκρη του δάσους

Υπήρχε κάποτε μια κοινότητα ανθρώπων που ζούσε σε πυκνά δάση στην πλευρά μιας οροσειράς. Ήταν θρησκευόμενοι άνθρωποι που ανέτρεφαν τα παιδιά τους με αυστηρούς κανόνες λατρείας προς τους θεούς τους. Σύμφωνα με τη θρησκεία τους, δεν υπήρχαν διαφορές ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες.

Ανάμεσα στα βουνά και το άκρο της χώρας βρισκόταν μια τεράστια πεδινή έκταση. Μια άλλη κοινότητα ανθρώπων ζούσε στην πεδιάδα. Δεν είχαν καμία θρησκεία, αλλά εργάζονταν σκληρά και βοηθούσαν ο ένας τον άλλο. Ήταν άγριοι πολεμιστές και οι άντρες ήταν το κυρίαρχο φύλο. Οι γυναίκες ήταν σεβαστές, αλλά δεν μπορούσαν να γίνουν ηγέτες.

Οι άνθρωποι του δάσους δεν είχαν τίποτα κοινό με τους ανθρώπους της πεδιάδας. Ανάμεσά τους υπήρχε μίσος και φόβος. Μερικές φορές είχαν πολεμήσει μεταξύ τους.

Μια μέρα ένας νεαρός άνδρας έφτασε στην άκρη του δάσους. Ανακοίνωσε ότι ήθελε να χτίσει ένα σχολείο εκεί, ώστε να εκπαιδεύονται μαζί τα παιδιά των δύο κοινοτήτων, και έτσι να υπάρξει ειρήνη ανάμεσα στους δυο λαούς.

Σύντομα, χτίστηκε ένα απλό ξύλινο κτίριο και ήρθε η μέρα που ο εκπαιδευτικός άνοιξε το σχολείο για πρώτη φορά. Μερικά παιδιά από τις δυο κοινότητες πήγαν για να δουν πώς ήταν. Οι γονείς και οι ηγέτες των δύο κοινοτήτων παρακολούθησαν με αγωνία.

Στην αρχή, υπήρχαν προβλήματα μεταξύ των παιδιών. Βρίζονταν μεταξύ τους και οι τσακωμοί ήταν συχνοί. Αλλά τα παιδιά άρχισαν να βλέπουν ότι άξιζε να πηγαίνουν στο σχολείο και σταδιακά τα πράγματα βελτιώνονταν. Ο εκπαιδευτικός ήταν αυστηρός αλλά δίκαιος, και αντιμετώπιζε όλους τους μαθητές ισότιμα. Σεβόταν τους διαφορετικούς τρόπους ζωής των μαθητών του και προσάρμοζε τη διδασκαλία του ανάλογα.

Όλο και περισσότερα παιδιά άρχισαν να πηγαίνουν στο σχολείο στην άκρη του δάσους.

Ωστόσο, γρήγορα έγινε σαφές ότι τα περισσότερα παιδιά που παρακολουθούσαν το σχολείο ήταν από την πεδιάδα. Τα παιδιά από το δάσος αποτελούσαν μόνο το ένα τέταρτο των μαθητών. Ο εκπαιδευτικός μίλησε στους γονείς και των δύο πλευρών για να τους ενθαρρύνει και να τους καθησυχάσει.

Ένα πρωί όμως, ο εκπαιδευτικός βρήκε το σχολείο καμένο ολοσχερώς.

(Βασισμένο σε μια ιστορία Ted Huddleston του Citizenship Foundation)

Φυλλάδιο μαθητή 3.2

Η ελπίδα ανήκει σε όλους

Η διευθύντρια του Hope College ήταν μια γενναιόδωρη και καλή γυναίκα. Πίστευε ακράδαντα στη σημασία της εκπαίδευσης. “Ο καθένας αξίζει ένα καλό ξεκίνημα στη ζωή,” συνήθιζε να λέει στο προσωπικό. “Δεν θέλω κανένας να έχει πιο ευνοϊκή αντιμετώπιση από τους άλλους σε αυτό το σχολείο. Αυτό δεν θα ήταν δίκαιο”.

Μια μέρα, μια ομάδα προσφύγων μαθητών έφτασε στο σχολείο. Οι οικογένειές τους είχαν έρθει από μια γειτονική χώρα λόγω πολεμικών συγκρούσεων. Η διευθύντρια είπε στο προσωπικό:

“Αυτά τα άτυχα παιδιά έχουν χάσει τα πάντα. Καλωσορίστε τα στις τάξεις σας. Πρέπει να υποφέρουν όσο γίνεται λιγότερο. Ο πόλεμος δεν ήταν δικό τους λάθος”.

Το προσωπικό συμφώνησε. Τα παιδιά μπήκαν σε τάξεις ανάλογα με την ηλικία τους. Οι περισσότεροι από τους πρόσφυγες μαθητές ήταν μόνοι τους στις τάξεις, αλλά σε μια τάξη υπήρξε μια ομάδα τεσσάρων αγοριών προσφύγων.

Σύντομα το προσωπικό διαπίστωσε ότι υπήρχαν δυσκολίες στη συνεκπαίδευση των προσφύγων με τους άλλους μαθητές. Ένας ένας, πήγαιναν στην διευθύντρια να παραπονεθούν. “Η προσφυγοπούλα στην τάξη μου δε μιλάει τη γλώσσα μας”, είπε μια εκπαιδευτικός. “Δεν έχω χρόνο να της μεταφράζω συνέχεια. Μου παίρνει πολύ χρόνο. Αυτό είναι εις βάρος των άλλων μαθητών”. “Ο πρόσφυγας στην τάξη μου δε μιλάει με κανέναν”, παρατήρησε ένας άλλος εκπαιδευτικός. “Ίσως είναι πληγωμένος από τον πόλεμο. Ή μπορεί να έχει μαθησιακές δυσκολίες. Τι να κάνω;”. Ένας άλλος εκπαιδευτικός είπε, “Έχω μια μαθήτριά που είναι τραυματισμένη και δεν μπορεί να περπατήσει. Δεν μπορεί να πάρει μέρος σε καμιά φυσική δραστηριότητα ούτε να ανέβει τις σκάλες για το εργαστήριο φυσικών επιστημών.”

Στη συνέχεια άρχισαν να εμφανίζονται και άλλα προβλήματα. Στην διάρκεια του μεσημεριανού φαγητού, παρατηρήθηκαν φαινόμενα εκφοβισμού και πειράγματα. Μερικά παιδιά τους έλεγαν προσβλητικά λόγια και τους ζητούσαν να επιστρέψουν πίσω στον τόπο τους.

Τα τέσσερα αγόρια που ήταν στην ίδια τάξη έκαναν μια συμμορία για να προστατευτούν. Μια μέρα, υπήρξε μια διαμάχη ανάμεσα σε ένα από αυτά και ένα ντόπιο αγόρι. Ο πρόσφυγας χτύπησε τον αντίπαλό του πολύ άσχημα. Το προσωπικό είπε ότι θα έπρεπε να αποβληθεί από το σχολείο, αλλά η διευθύντρια αναρωτήθηκε αν αυτό θα ήταν δίκαιο, δεδομένου τι είχε περάσει αυτό το αγόρι. Το προσωπικό είπε:

“Έχουμε προσπαθήσει πολύ, αλλά τα παιδιά μας υποφέρουν. Δεν μπορούμε να διδάξουμε αυτά τα παιδιά και τους ντόπιους μαθητές μαζί”.

Λίγο μετά, οι γονείς των προσφύγων μαθητών ζήτησαν να δουν την διευθύντρια. Είπαν:

“Δεν μας αρέσει που τα αγόρια και τα κορίτσια αθλούνται μαζί. Αυτό είναι αντίθετο με τη θρησκεία και τον πολιτισμό μας”.

Η διευθύντρια άρχισε να χάνει την υπομονή της. Ήξερε ότι ήταν ένα δύσκολο πρόβλημα, αλλά μέσα της πίστευε ότι δεν έπρεπε να χαθεί η ελπίδα.

Φυλλάδιο μαθητή 3.3

Βοήθεια για το κολλέγιο Hope

Προβλήματα	Λύσεις		
(1) Παιδιά πρόσφυγες			
(2) Πρόσφυγες και ντόπιοι μαθητές			
(3) Εκπαιδευτικοί			
(4) Γονείς			

Φυλλάδιο μαθητή 3.4

Οι νησιώτες και οι έποικοι (κάρτες ρόλων)

Ομάδα 1: Οι νησιώτες

Είστε μια ομάδα νησιωτών. Η παρουσία σας σε αυτό το νησί πάει πίσω εκατοντάδες χρόνια. Οι πρόγονοί σας έχουν θαφτεί σε ιερούς τόπους των βουνών και πιστεύεται ότι το πνεύμα τους βρίσκεται ακόμα εκεί.

Ακολουθείτε έναν απλοϊκό τρόπο ζωής. Οι γυναίκες ασχολούνται με τα παιδιά και οι άντρες με το κυνήγι και τη συλλογή τροφής από την πλούσια βλάστηση. Όλοι πιστεύουν ότι πρέπει να προστατεύουν τη φύση και να την αφήσουν άθικτη για την επόμενη γενιά. Τα όπλα σας είναι ακόντια, τόξα, βέλη και παγίδες ζώων.

Η θρησκεία σας βασίζεται στη λατρεία της φύσης και ο πολιτισμός σας στη σημασία της κοινότητας. Όταν η τροφή είναι λίγη, όλοι τη μοιράζονται και εργάζονται ο ένας για τον άλλο. Όταν το φαγητό είναι άφθονο, οι άνθρωποι συγκεντρώνονται και τραγουδούν, χορεύουν και λένε ιστορίες. Η γραφή δεν είναι αναγκαία.

Έχετε πολύ λίγους νόμους. Ο αρχηγός της φυλής φτιάχνει νέους όταν είναι απαραίτητο. Έχει, επίσης, την δικαιοδοσία να επιλύει διαφωνίες μεταξύ των μελών της κοινότητας.

Ομάδα 2: Οι έποικοι

Είστε με μια ομάδα ανθρώπων που έφτασαν από την Ευρώπη για να βρουν έναν νέο τρόπο ζωής για τους ίδιους και τις οικογένειές τους. Θέλετε να βρείτε κάποια από τα νέα μέρη που ανακαλύφθηκαν στην άλλη πλευρά του κόσμου. Ελπίζετε να εγκατασταθείτε εκεί, να φτιάξετε σπίτια και αγροκτήματα και να ευημερήσετε.

Παίρνετε μαζί σας εργαλεία για όργωμα και όπλα για κυνήγι. Ο πολιτισμός σας βασίζεται στην εκπαίδευση και τη σκληρή δουλειά. Ο καθένας έχει ως στόχο την ευημερία και την άνετη ζωή. Δεν έχετε μια θρησκεία αλλά πιστεύετε ότι οι άνθρωποι είναι ελεύθεροι να ακολουθούν την πίστη τους.

Θέλετε οι αποφάσεις να λαμβάνονται δημοκρατικά στη νέα σας κοινότητα. Αφήσατε πίσω μια κοινωνία στην οποία υπήρχε μια μερίδα ατόμων με εξουσία και με ανισότητες στην κατανομή του πλούτου. Θέλετε στη νέα κοινωνία που θα φτιάξετε όλοι οι άνθρωποι να είναι ίσοι και να έχουν τις ίδιες πιθανότητες να πετύχουν.

Φυλλάδιο μαθητή 3.5**Κάρτες κατάστασης: οι νησιώτες**

Κοιτάξτε τις ακόλουθες καταστάσεις και αποφασίστε ομαδικά τι νομίζετε ότι πρέπει να γίνει.

Νησιώτες	Έποικοι
1N Νέοι φράχτες Μερικοί έποικοι έκαναν φράχτες στα σπίτια τους, σε σημεία που συνήθιζαν να περνούν τα κοπάδια. Έχετε ρίξει κάποιους από αυτούς.	1E Νέοι φράχτες Οι νησιώτες γκρέμισαν κάποιους από τους φράχτες που φτιάξατε για να κρατάτε τα ζώα που έχετε πιάσει.
2N Ο καταπατητής Ένας νησιώτης καταπατώντας μια περιφραγμένη περιοχή πυροβολήθηκε από τους νησιώτες και σκοτώθηκε.	2E Ο καταπατητής Οι νησιώτες καταπάτησαν τις εκτάσεις που περιφράξατε για τα ζώα. Έγινε μια προειδοποίηση και μετά πυροβολισμός.
3N Ένας μικτός γάμος Ένας από τους νησιώτες ερωτεύτηκε μια έποικη. Θέλουν να παντρευτούν και να ζήσουν σε μια από τις κοινότητες των εποίκων. Η οικογένεια του άντρα είναι πολύ χαρούμενη για αυτό.	3E Ένας μικτός γάμος Μια από τις εποίκους ερωτεύτηκε ένα νησιώτη. Θέλουν να παντρευτούν και να ζήσουν σε μια από τις κοινότητες των εποίκων. Μερικοί έποικοι είναι δυσαρεστημένοι με αυτό.
4N Ιεροί τόποι Μερικοί έποικοι σκάβουν για ορυκτά στα βουνά που πιστεύετε ότι ζει το πνεύμα των προγόνων σας. Αυτοί οι τόποι είναι ιεροί για σας. Για να τους προστατεύσετε, επιτεθήκατε σε κάποιους από αυτούς που έσκαβαν.	4E Ιεροί τόποι Ανακαλύψατε πολύτιμα ορυκτά στα βουνά, τα οποία μπορείτε να πουλήσετε σε εμπόρους στην πατρίδα σας. Οι νησιώτες θεωρούν τα βουνά ιερά, που κατά τη γνώμη σας είναι δεισιδαιμονία. Επιτέθηκαν σε αυτούς που έσκαβαν.
5N Εκπαίδευση Κάποιοι έποικοι έφτιαξαν ένα σχολείο και κάλεσαν τα παιδιά σας να έρθουν να μάθουν να γράφουν και να διαβάζουν.	5E Εκπαίδευση Κάποιοι έποικοι έφτιαξαν ένα σχολείο. Προσκλήθηκαν οι νησιώτες να στείλουν τα παιδιά τους στο σχολείο.

Φυλλάδιο μαθητή 3.6

Βασικά στοιχεία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων¹⁵

1. Δικαίωμα στη ζωή.
2. Ελευθερία από βασανιστήρια.
3. Απελευθέρωση από δουλεία.
4. Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια.
5. Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη.
6. Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής σε περιπτώσεις παραβίασης δικαιώματος.
7. Ελευθερία απέναντι στις διακρίσεις· δικαίωμα στην ισότητα.
8. Δικαίωμα της αναγνώρισης ως πρόσωπο ενώπιον του νόμου· δικαίωμα στην ιθαγένεια.
9. Δικαίωμα για ιδιωτική και οικογενειακή ζωή.
10. Δικαίωμα στον γάμο.
11. Δικαίωμα στην απόκτηση περιουσίας.
12. Δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία των ατόμων.
13. Δικαίωμα στο άσυλο.
14. Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκευτική ελευθερία.
15. Ελευθερία της έκφρασης.
16. Ελευθερία συνάθροισης και συνεταιρισμού.
17. Δικαίωμα στο φαγητό, το νερό και τη στέγαση.
18. Δικαίωμα στην υγειονομική περίθαλψη.
19. Δικαίωμα στην εκπαίδευση.
20. Δικαίωμα στην εργασία.
21. Δικαίωμα στην ξεκούραση και την αναψυχή.
22. Δικαίωμα στην κοινωνική προστασία.
23. Δικαίωμα στην πολιτική συμμετοχή.
24. Δικαίωμα συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή.
25. Απαγόρευση της καταστρατήγησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
26. Δικαίωμα σε μια κοινωνική τάξη που αναγνωρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα.
27. Υποχρεώσεις και καθήκοντα του ατόμου.

15. Η λίστα είναι βασισμένη στο βιβλίο δασκάλου της Ενότητας 5, "Δικαιώματα, ελευθερίες και υποχρεώσεις".